

สรุปผลการสัมมนานำเสนอผลการวิจัยโครงการวิจัยธรรมชาติสภาพภูมิอากาศ

และการมีส่วนร่วมของประชาชน: นโยบายและการดำเนินการตามนโยบายน้ำในประเทศไทยและเวียดนาม

Research Findings Discussion and Academic Partnership Meeting of (King Prajadhipok's Institute) KPI and Ho Chi Minh National Academy of Politics (HCMA)

ณ ห้องห้าก้นยา สถาบันพระปกเกล้า เวลา 10.00 – 12.00 น.

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล รองเลขาธิการ สถาบันพระปกเกล้า กล่าวเปิดการประชุมใจความสำคัญว่า ขณะนี้การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นสถานการณ์ระดับระหว่างประเทศ และทุกประเทศต้องให้ความสำคัญกับปัญหานี้เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ด้วยการหาแนวทางร่วมกันโดยเฉพาะการสร้างนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สถาบันพระปกเกล้าและ Ho Chi Minh National Academy of Politics (HCMA) ได้มีความร่วมมือทางวิชาการมาระยะหนึ่ง และการวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือ ที่น่าจะนำไปสู่ความร่วมมือในอนาคต

ต่อมา ดร.นิตยา โพธิ์นอก นักวิชาการผู้ชำนาญการสถาบันพระปกเกล้าได้นำเสนอผลการวิจัย ใจความสำคัญว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นปัญหาที่ซับซ้อน ยากที่จะรับมือ และก่อผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการน้ำ ทำให้หลายประเทศต้องมีนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ เกิดเป็นมาตรการสำคัญอย่างการบรรเทา (Mitigation) และการปรับตัว (Adaptation) ซึ่งการบรรเทานั้นหมายถึงการลดการใช้ เช่น การลดการปลดปล่อยคาร์บอนได้ออกไซด์ ส่วนการปรับตัวหมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรม กระบวนการ หรือการปฏิบัติ ซึ่งธรรมชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศยังมีข้อจำกัดเรื่องศักยภาพของผู้คน การบูรณาการ และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ เป็นไปเพื่อศึกษากลไกด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การศึกษาความเชื่อมโยงนโยบายของหน่วยงานรัฐส่วนกลางไปสู่ระดับท้องถิ่น กลไกการสื่อสารระหว่างรัฐสู่ประชาสังคม และเปรียบเทียบการดำเนินเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในบริบทของไทยและเวียดนาม งานวิจัยนี้มุ่งหาคำตอบดังกล่าวด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 6 ท่าน และสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ ท้องถิ่น และประชาชนในจังหวัดเชียงรายและอุบลราชธานี จังหวัดละ 3 กลุ่มรวม 91 ท่าน นอกจากนี้ ยังมีการสนทนากลุ่มนักวิชาการจากประเทศเวียดนาม 4 ท่าน

ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยริเริ่มอย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. 2551 แต่ความเชื่อมโยงกับนโยบายน้ำมีแนวโน้มถูกกำหนดในการปรับปรุงแผนแม่บททรัพยากรน้ำ 20 ปี ในช่วง 5 ปีแรก (แผนแม่บทฯ มีระยะตั้งแต่ พ.ศ.2561-2580) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำและการจัดการน้ำ โดยหน่วยงานส่วนกลางมีความเชื่อมโยงการจัดการน้ำไปสู่ระดับท้องถิ่นด้วยกลไกองค์กรคณะกรรมการ ซึ่งผู้แทนประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมวางแผน จัดการ ติดตามเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งในประเทศเวียดนามมีนโยบายเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในช่วงใกล้เคียงกับประเทศไทย คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2554 แต่ในทางปฏิบัติทั้งสองประเทศยังมีอุปสรรคเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลข่าวสาร และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนบางกลุ่ม

ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรปรับเปลี่ยนแนวทางในการรับมือ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหลัก แล้วองค์กรสำคัญอย่างสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อาจร่วมกันสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการประเมินศักยภาพของท้องถิ่น ต่อมามาตรการระดับนโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อให้ภาครัฐในระดับและประชาชนในระดับพื้นที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการจัดการน้ำได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้างในเรื่องของงบประมาณ ระยะเวลา และบุคลากร เพราะมีวัตถุประสงค์หลายประเด็น จึงมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินงานวิจัยต่อไปในอนาคตโดยเฉพาะเจาะจงในแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนมีข้อมูลจากประเทศเวียดนามเพิ่มเติมด้วย

จากนั้นเป็นการอภิปรายเพิ่มเติมถึงผลการวิจัย ในบริบทของประเทศเวียดนาม ซึ่ง Assoc. Prof. Dr. Luu Van Quang (Director, Institute of Politics, HCMA) และ Dr. Truong Nam Trung (Senior Lecturer, Institute of Political Science, HCMA) เสนอว่า เวียดนามเป็นหนึ่งใน 10 ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แม่น้ำซัน (Son River) ที่อยู่ทางตอนใต้ของเวียดนาม ที่มีผลกระทบจากการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาสำคัญ ระดับน้ำที่สูงขึ้น แผ่นดินถล่ม และปัญหาทรัพยากรน้ำ ซึ่งเกิดขึ้นตลอด ส่งผลต่อเศรษฐกิจสังคมและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เวียดนามได้มีความพยายามดำเนินการเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในปี ค.ศ.2016 ที่ตั้งเป้าหมายการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก 8 เปอร์เซ็นต์ แต่เวียดนามยังคงเผชิญความยากลำบากในการแก้ปัญหา อย่างการลดลงของทรัพยากรพืชพันธุ์และสัตว์ โดยการเกิดขึ้นของน้ำท่วมมีบ่อยครั้งมาก เพราะปัญหาสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป ตลอดการแก้ปัญหาของเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเวียดนามใช้งบประมาณในการแก้ปัญหาค่อนข้างมาก เพื่อแก้ไขปัญหา น้ำ รัฐบาลและส่วนต่าง ๆ วางแผนและกลยุทธ์เพื่อจัดการปัญหาและยังพัฒนา

นโยบายเฉพาะพื้นที่ เพราะแต่ละพื้นที่มีความหลากหลาย เวียดนามจึงมีความร่วมมือระหว่างประเทศอื่น เช่น เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี ในการหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อวางนโยบายในการแก้ปัญหาและการจัดการอย่างต่อเนื่อง

จากนั้น Dr. Luong Thu Hien (Vice Director, Institute of Leadership and Public Policy, HCMA) ได้นำเสนอความคิดเห็น โดยเห็นว่าผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ เพราะเป็นการเน้นเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อสร้างนโยบายและการจัดการที่เหมาะสม โดยรัฐบาลเวียดนามอาจดำเนินการได้หลายประการ ได้แก่ กำหนดกรอบกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางให้คนในสังคมและหน่วยงานของรัฐ เสริมสร้างความเข้มแข็งในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ มีกระบวนการตรวจสอบที่เป็นการร่วมมือกันหลายระดับ ประชาชน และรัฐบาลท้องถิ่นด้วย

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นและระดับชาติต้องทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหามากขึ้น เพราะยังคงมีปัญหการจัดการแก้ปัญหากับสภาพภูมิอากาศดังกล่าว ในอนาคตจึงหวังว่า HCMA และ KPI น่าจะทำงานในประเด็นโลกร้อนนี้ร่วมกัน ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ใช่เพียงรัฐบาลที่สนใจและห่วงกังวล แต่เป็นประชาชนที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ด้วย ความร่วมมือระหว่าง HCMA และ KPI จะช่วยสร้างความเข้าใจในหลายระดับ เพราะประชาชนมีความต้องการแก้ปัญหาร่วมกัน ที่ต้องการการจัดการในระดับสูง เพื่อหาแนวทางร่วมกัน และเราอาจหาหนโยบายในการแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมเพื่อให้เสียงของประชาชนมีความหมายมีส่วนสำคัญ บริษัทและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน

สำหรับเวียดนาม ประชาชนมีการตอบรับกับสถานการณ์นี้ด้วยการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาลอกร้อน ประชาชนมีการพูดถึงและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในเรื่องโลกร้อนอย่างกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น

ในส่วนการสื่อสารระหว่างรัฐบาลและประชาชน เราต้องหาช่องทางการสื่อสารหลักให้มากยิ่งขึ้นในการแก้ปัญหาดังกล่าว ในเวียดนาม ช่องทางของรัฐบาลที่เป็นทางการเป็นเครื่องมือที่ดี และเป็นการสื่อสารหลักของชาติเพื่อสื่อสารไปยังประชาชน เช่น วิทยุ ช่องต่าง ๆ ของผู้นำสำคัญเวียดนาม ช่องทางต่อมา คือ ข่าวสาร วิทยุ เพื่อสื่อสารกับประชาชน แบบไม่เป็นทางการด้วย หรือช่องทางไม่เป็นทางการอื่น เช่น Youtube, Social Networks และยังคงต้องมีการพัฒนาระบบในการแจ้งข่าวสารในเรื่องเร่งด่วน ทั้งนี้ การเน้นเรื่องการสื่อสารด้วยงานวิจัยเป็นเรื่องสำคัญ เพราะควรนำเอางานวิจัยมาสื่อสารกับประชาชน หรือเผยแพร่ผลงานที่เป็นคำตอบชัดเจนมาให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

ดร.ถวิลวดี ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าประเทศไทย มีหน่วยงานในการดูแลเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ โดยเฉพาะขึ้นมา คือ Climate Change Management and Coordination Division ในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากนั้น Assoc. Prof. Dr. Luu Van Quang ได้นำเสนอกลไกเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศและการจัดการน้ำในเวียดนาม โดยกล่าวว่า HCMA ได้หารือความร่วมมือโดยเฉพาะเวียดนามใต้ มีการพูดคุยหาแนวทางแก้ปัญหา เป็นการอภิปรายปัญหากันโดยตรง สนทนากันในประเด็นเฉพาะเรื่องนี้ มีการติดตามในระดับต่าง ๆ ถึงปัญหานี้ โดยแบ่งการติดตามเป็นช่วง ๆ โดยตั้งแนวทางตามเวลาของฤดูฝน เพื่อสังเกตสถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางธรรมชาติ

สิ่งที่เกิดขึ้น องค์กรรัฐจะมีการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นหน้าที่หลักในการดูแลผลกระทบต่อประชาชน ช่องทางการสื่อสารในตอนนี้อาจไม่ได้ครอบคลุมทั้งหมด ฉะนั้น เราจึงต้องการขยายช่องทางการสื่อสารกับประชาชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ด้วยการหาโมเดลในการสื่อสารกับประชาชน

หลังการนำเสนอและอภิปรายผลการวิจัยแล้ว ผู้เข้าร่วมการสัมมนาจาก HCMA และสถาบันพระปกเกล้า ได้หารือแนวทางความร่วมมือทางวิชาการในอนาคตในประเด็นหัวข้อและระยะเวลาดำเนินการ ซึ่ง ดร.ถวิลวดีกล่าวว่า ประเด็นที่น่าสนใจ คือ อาจทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างต่อเนื่อง หากทั้ง 2 สถาบันยังสนใจในประเด็นเดียวกัน เพราะมีนักวิจัยที่สนใจและมีทีมในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ผู้แทนจาก HCMA กล่าวว่าประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศน่าสนใจมาก และเห็นว่า เวียดนามและประเทศไทย อาจหาหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาของรัฐบาลท้องถิ่น ในการศึกษาแบบเปรียบเทียบกัน 2 ประเทศ

จากนั้น ดร.ถวิลวดีกล่าวว่า ประเด็นวิจัยอาจเป็นการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลท้องถิ่น ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ อีกทั้งยังสามารถศึกษา การทำงานในนโยบายสาธารณะ และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ งบประมาณในการจัดการ ทั้งปัญหาในระดับพื้นที่ และยังสามารถหาแนวทางที่ดีขึ้นได้ รวมถึงการศึกษาผ่านประเด็นบุคลากรในระดับทำงานที่เกี่ยวข้องในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งสองสถาบันสามารถทำงานร่วมกันได้ทั้งในแบบที่พบปะกันหรือทางออนไลน์ หรือประเด็นอาจเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มรดกโลกของทั้งสองประเทศได้ เพราะทั้ง 2 อย่างนี้เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรใน

การได้มาซึ่งมรดกโลกด้วย สิ่งนี้สะท้อนถึงการจัดการ วัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของมนุษย์

การวิจัยสามารถใช้กรอบแนวคิด และปัญหาที่เกิดขึ้นมาทำงานวิจัยและหาแนวทางแก้ปัญหาได้ เช่น อาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาแก้ไข หรืออุปสรรคเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างการทำงานของรัฐบาลท้องถิ่นที่จะแก้ปัญหาส่งต่อให้เกิดผลลัพธ์ไปยังประชาชน นี่เป็นสิ่งที่เวียดนามน่าจะศึกษาได้

ดร.นิตยา กล่าวว่าเห็นด้วยกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศว่าการศึกษากลับปัญหาในระดับรัฐบาลท้องถิ่นเป็นที่น่าสนใจ ให้ศึกษกรณีศึกษาพื้นที่เฉพาะได้เลย ยกตัวอย่างในประเทศไทยอาจศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายหรืออุบลราชธานี ซึ่งได้ไปทำการศึกษาไว้แล้ว ส่วนของเวียดนามแนะนำให้ศึกษาในท้องถิ่นของแต่ละจังหวัดเช่นกัน เช่น ในจังหวัดเกิ่นเทอ หรือแอนเกียง หรือฮาโมเดลเช่นนี้ในการศึกษาท้องถิ่นอื่น

Mr.Wendel Katerenchuk ผู้ดำเนินรายการ ได้ซักถามถึงระยะเวลาดำเนินโครงการและรายละเอียดประเด็นการศึกษาของเวียดนาม ทำให้ได้ข้อสรุปว่า อาจต้องเลือกประเด็นและพื้นที่ในการศึกษาในลักษณะนี้ ในวาระต่อไป และทั้งสององค์กรยินดีที่จะกลับมาเพื่อรายงานผลการวิจัยและร่วมหาแนวทางในลำดับต่อไป โดยจะมีการร่างโครงการ วางแผนในปีต่อไป ค.ศ.2024 และหาตัวแทนหรือนักวิจัยเพื่อศึกษาประเด็นนี้

ผู้สรุป: ชญานิศวร์ เมธาสิทธิวิกุล

ผู้ทบทวนและแก้ไข: นิตยา โพธิ์นอก

28 กันยายน 2566